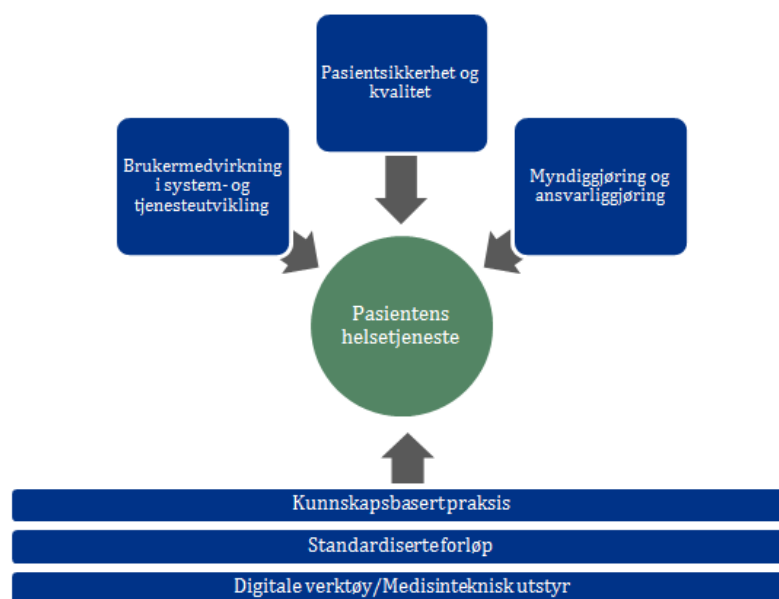

Årsrapport brukerutvalget Helse Sør-Øst RHF for året 2021 Med brukerutvalgets uttalelse til Helse Sør-Øst RHF's årlige melding

Brukerutvalgets årsrapport 2021

1.0 Oppnevning og mandat

Brukerutvalget i Helse Sør-Øst RHF for 2021, med funksjonstid 1. januar 2020 til 31. desember 2021, hadde 12 medlemmer. Medlemmene kom fra Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO), Samarbeidsforum av funksjonshemmedes organisasjoner (SAFO), Pensjonistforbundet, Kreftforeningen og Rusmisbrukernes interesseorganisasjon (RIO).

Brukerutvalget ble oppnevnt av styret 21. november 2019.

Brukerutvalges medlemmer i 2021:

- Nina Roland, leder i brukerutvalget, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
- Lilli-Ann Stensdal, nestleder i brukerutvalget, Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner
- Sebastian Blancaflor, medlem arbeidsutvalget, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
- Øystein Kydland, medlem arbeidsutvalget, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
- Aina Nybakke, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
- Astri Myhrvang, Pensjonistforbundet
- Egil Rye-Hytten, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
- Eva Pay, RIO - en landsdekkende brukerorganisasjon på rusfeltet
- Faridah Shakoor Nabaggala, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
- Heidi Skaara Brorson, Kreftforeningen
- Kjartan Thøring Stensvold, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
- Odvar Jacobsen, Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner

Nåværende [brukerutvalg](#) ble oppnevnt av styret 25. november 2021 med funksjonstid fra 1. januar 2022 til 31. desember 2023. Det er 12 medlemmer i brukerutvalget, fra Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO), Samarbeidsforum av funksjonshemmedes organisasjoner (SAFO), Pensjonistforbundet, Kreftforeningen og RIO - en landsdekkende brukerorganisasjon på rusfeltet. Styrets kriterier for sammensetning er oppfylt.

Rammen for brukerutvalgets arbeid er [felles retningslinjer](#) for brukermedvirkning, samt lover og øvrige rammebetingelser som gjelder for Helse Sør-Øst RHF.

2.0 Brukerutvalgets arbeid

2.1 Møtene

Brukerutvalget har hatt 11 møter i 2021. Administrerende direktør, fagdirektør eller stedfortreder samt direktør samhandling og brukermedvirkning deltar som hovedregel på brukerutvalgets møter. Helse Sør-Øst RHF stiller sekretariat til rådighet for brukerutvalget. Sekretariatet deltar både i brukerutvalgets og arbeidsutvalgets møter.

Grunnet Covid-19 pandemien har sju av brukerutvalgsmøtene blitt gjennomført digitalt og fire av møtene er gjennomført fysisk ved hovedkontoret til Helse Sør-Øst RHF. Brukerutvalget opplever at digital gjennomføring av møtene har fungert godt. Det har vært god deltakelse i møtene fra både brukerutvalgets medlemmer, administrasjonen og andre innledere.

Brukerutvalget arbeider etter en rullert årsplan hvor hovedprosesser (økonomisk langtidsplan, årsbudsjett, årlig melding mv.) og styresaker i Helse Sør-Øst RHF er innarbeidet. Arbeidet med hovedprosesser er delegert arbeidsutvalget som består av leder, nestleder og to øvrige valgte medlemmer.

Sakslisten til brukerutvalgsmøtene forberedes og settes av arbeidsutvalget i samarbeid med sekretariatet på grunnlag av rullert plan for styresaker, samt innkommet post og innmeldte saker fra brukerutvalgets medlemmer og fra Helse Sør-Øst RHF. Protokoll publiseres på www.helse-sorost.no/brukermedvirkning. Brukerutvalget blir jevnlig orientert om status i Helse Sør-Øst RHF og gir synspunkter på utviklingen. I hvert møte gjennomføres også en erfaringsutveksling, hvor de enkelte medlemmene i utvalget informerer om sin aktivitet siden sist brukerutvalgsmøte, herunder deltagelse på konferanser og møter i råd, utvalg og prosjekter.

Det har også i 2021 blitt lagt vekt på å sikre at brukerutvalget, gjennom uttalelser og innspill i møter, oppnår god og nyttig brukermedvirkning med innspill til planer og styresaker på tidligst mulig tidspunkt. I tillegg har brukerutvalget vært godt orientert om sykehusenes kapasitet vedørende Covid-19-pandemien.

2.2 Noen av de viktigste sakene

Brukerutvalget har i 2020 behandlet 152 saker, herunder referatsaker, orienteringssaker, erfaringsutveksling, egevaluering, egne mål, m.m. Av disse gjaldt ca. 52 saker tilbudet til pasienter og pårørende, både av kortsiktig og strategisk karakter. Protokoll fra brukerutvalgets møter forelegges ledergruppen og styret for Helse Sør-Øst RHF.

Brukerutvalget har vært godt informert om Covid-19 pandemien via brukerutvalgsmøter og ved at leder av brukerutvalget har deltatt i beredskapsmøter. Brukerutvalgets medlemmer har som tidligere deltatt i møter i prosjekt, råd og utvalg. Som i foregående år har mange av disse møtene i 2021 blitt gjennomført digitalt.

Brukerutvalget har over tid ønsket å ha fokus på habilitering, ikke minst for barn og unge, og er meget tilfreds med orientering om at mandat for habilitering nå er i slutfasen.

Brukerutvalget har i 2021 gitt egne uttalelser og/eller innspill til Helse Sør-Øst RHF sine høringsuttalelser:

- Tjenester i fritt behandlingsvalg
- Parkeringsveileder
- Forslag til endringer i helsepersonelloven, pasient- og brukerrettighetsloven mv.
- Utredning om organisering av luftambulansetjenesten
- Tvang i psykisk helsevern for voksne - forebygging og riktig bruk
- Forslag til endringer i regelverket for organisering av klagenemndene som behandler helsesaker
- Endringer i pasientjournalloven mv. – nasjonal digital samhandling til beste for pasienter og brukere
- Pakkeforløp hjem for kreftpasienter
- Oppfølging av forslagene fra Tvangslovutvalget
- Nasjonal faglig retningslinje – Somatiske akuttmottak

Eksempler på øvrige saker/fagområder er:

- Videreutvikling av Sykehuset Innlandet HF
- Status Helsefelleskap

- Arbeidet med Klart språk og pasientbrev
- Digitale innbyggertjenester
- Digital hjemmeoppfølging
- Kardiologiutvalget
- Praksiskonsulentordningen
- Lokale brukererfaringsundersøkelser
- Regional fagplan psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling.
- Regional utviklingsplan
- Samvalg
- Oppfølging av Riksrevisjonens undersøkelse av helseforetakenes forebygging av angrep mot sine IKT-systemer
- Felles henvisningsmottak i psykisk helsevern
- Framskrivninger innen psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling
- Legemidler til barn
- Regional forvaltning av metodebøker i Helse Sør-Øst
- Styrking av behandlings- og utdanningstilbudet innen hudsykdommer
- Delstrategi for utdanning og kompetanse
- Revisjon Bruk av tvangsmidler i psykisk helsevern
- Rammeverk for nasjonale kvalitets – og kompetansenettverk
- Regional handlingsplan og status for arbeidet med informasjonssikkerhet
- Revidering - Digital grunnopplæring for brukerrepresentanter på systemnivå
- Rehabilitering
- Habilitering
- Sikkert system for lagring av pacemaker kontrolldata
- Prosesser for fag- og funksjonsfordeling

Konsernrevisjonen møtte brukerutvalget to ganger i løpet av 2021. Brukerutvalget fikk orientering om *Revisjon Bruk av tvangsmidler i psykisk helsevern* og mulighet til å komme med innspill til Revisjonsplan 2022.

Medlemmer av brukerutvalget har i 2021 også holdt innlegg ved ulike konferanser, blant annet regional samling for Pasient- og pårørendeopplæring og regional erfaringskonferanse Riktig og redusert bruk av tvang. Ett av brukerutvalgets medlemmer bidro med et kapittel ved utgivelse av boken Helsespråk.

Iht. årsplanen gir brukerutvalget, ved arbeidsutvalget, innspill til Helse Sør-Øst RHF sitt oppdrag- og bestillerdokument til helseforetakene, økonomisk langtidsplan, årsbudsjett og årlig melding til Helse- og omsorgsdepartementet, bl.a. ved at det skrives en selvstendig uttalelse til det regionale helseforetakets årlige melding.

3.0 Deltagelser og samarbeid

3.1 Samarbeid med styret

Brukerutvalgets leder og nestleder deltar som observatører med talerett i styremøtene og styreseminarene i Helse Sør-Øst RHF.

Brukerutvalgets leder og nestleder inviteres til å delta på foretaksmøter med Helse- og omsorgsdepartementet og Helse Sør-Øst RHF.

I brukerutvalgets fellesmøte med styret 19. august 2021, belyste brukerutvalget følgende tema:

- Pasientreiser
- Tverrfaglig spesialisert rusbehandling
- Psykisk helse

3.2 Samarbeid med brukerutvalg

God dialog mellom brukerutvalget på regionnivå og i helseforetakene er viktig for å bidra til nettverksbygging og realisering av mål og vedtak. Det har i 2021 vært kontakt med brukerutvalg i helseforetakene, bl.a. gjennom kontaktpersonordningen. Brukerutvalget opplever at ordningen i varierende grad fungerer etter intensjonen. Mange av brukerutvalgene i helseforetak inviterer kontaktperson jevnlig til sine møter og holder god kontakt med kontaktperson, mens enkelte brukerutvalg i helseforetak i mindre grad velger å benytte seg av denne muligheten. Videre opplever det regionale brukerutvalget at flere brukerutvalg i helseforetak legger sine brukerutvalgsmøter til samme dag som de regionale brukerutvalgsmøtene, hvilket medfører at det er vanskelig for kontaktperson(en) å delta på møtene i helseforetakene.

I 2021 ble det avholdt ett møte med ledere og nestledere i helseforetakenes brukerutvalg. Brukerutvalget ser at dette er en viktig arena for å bidra til at den samlede brukerkompetansen og brukerengasjementet kanaliseres i samme retning.

I 2021 ble møtet avholdt på Gardermoen. Tema denne gangen var blant annet:

- Evaluering av Covid-19 pandemien - Koronakommisjonen
- Helsefellesskap
- All in – Forbedring av inntaksmodell
- Utviklingsplan 2035

3.3 Samarbeid med brukerutvalg i øvrige regionale helseforetak

Det har vært avholdt fellesmøter med ledere og nestledere i alle regionale brukerutvalg for erfaringsutveksling og drøfting/innspill til saker av felles interesse. Tema i 2021 har bl. a. vært:

- Innspill oppdragsdokument 2022
- Erfaringsutveksling – involvering fra brukerutvalgene i forbindelse med Covid-19-pandemien.
- Felles retningslinje for brukermedvirkning på systemnivå
- Rehabilitering av Covid-19 pasienter
- Forskning på brukermedvirkning

Brukermedvirkning i interregionale oppnevninger, deltakelse Helse Sør-Øst

De interregionale brukerutvalgene deltar som representanter i diverse interregionale prosjekt, råd og utvalg. Brukerutvalget i Helse Sør-Øst RHF har brukerrepresentanter i bl.a.:

- Bestillerforum
- Styringsgruppe BarnsBeste
- Nasjonalt kvalitetsregister - Gastronomet
- Nasjonal koordinering av samvalg
- Nasjonalt senter for e-helseforskning
- eMestring
- Brukerutvalget Pasientreiser HF
- Tarmkreftscreening
- Programstyret for klinisk behandlingsforskning, KLINBEFORSK

- Styringsgruppen for interregionalt arbeid med intensivkapasitet
- Helse- og kvalitetsregisterkonferansen 2021 - programkomite

De regionale brukerutvalgene møtte Helse- og omsorgsdepartementet gjennom Kontaktforum og innspillsmøte til Oppdragsdokumentet til de regionale helseforetakene.

3.4 Pasient- og brukerombud

Hovedtrekkene fra Pasient- og brukerombudenes årsrapporter ble presentert for brukerutvalget på møte i mars. Rapportene for ombudene i de ulike fylkene ble delt ut til kontaktpersoner for de ulike helseforetakene/sykehusene. Det ble også dialog rundt korona-situasjonen og habilitering.

3.5 Prosjekt, råd og utvalg - deltagelser

Medvirkning i prosjekt, råd og utvalg er høyt prioritert og en viktig del av arbeidet i brukerutvalget. Brukerrepresentantene har på vegne av brukerutvalget mulighet til, i tidlig fase, å påvirke saker av stor betydning for tjenestetilbudet. Det har vært høy aktivitet og brukerrepresentantene melder tilbake om positive erfaringer fra deltagelse.

BRUKERUTVALGETS UTTALELSE TIL ÅRLIG MELDING 2021

Brukerutvalget ved arbeidsutvalget deltar i Helse Sør-Øst RHF's arbeid med hovedprosesser. Dette skjer i regelmessige samarbeids- og innspillmøter med Helse Sør-Øst RHF. Arbeidsutvalget er også gitt fullmakt til å utforme brukerutvalgets uttalelse til årlig melding for 2021. Samlet brukerutvalg er forelagt årlig melding i møte 8. og 9. mars 2022.

Pandemisituasjonen

Brukerutvalget ser at også 2021 har vært krevende for de ansatte og vil berømme innsatsen for å yte gode og trygge helsetjenester igjennom Covid-19 pandemien.

Brukerutvalget er positive til arbeidet som ble gjort med pasientforløp for rehabilitering av pasienter innlagt med Covid-19 sykdom i spesialisthelsetjenesten. Pasientforløpet som er utviklet for rehabilitering av Covid-19 pasienter bør også tas i bruk for akutt pasienter generelt og øvrige intensivpasienter spesielt, i tillegg til pasienter med long-covid. Brukerutvalget er positive til at Helse Sør-Øst RHF har gitt Sunnaas sykehus HF og Sykehuset i Vestfold HF ett regionalt ansvar for oppfølging av pasienter med long-covid.

Smittebølger og smittevernsrestriksjoner har gitt lengre ventetider, økt press på deler av helsetjenesten og utfordringer og langvarige konsekvenser for flere pasientgrupper. Arbeidet med å ta igjen etterslep samt å styrke kapasiteten vil prege tilbudet i lang tid fremover. Brukerutvalget mener Helse Sør-Øst RHF må sikre at pasientene får rett behandling til rett tid og rett sted.

En styrket pasientrolle

Brukerutvalget mener at lærings- og mestringstjenester i regionen må styrkes for at pasientene skal kunne delta i valg som omhandler egen behandling og ta mer ansvar for egen helse. Lærings- og mestringstjenester er en viktig faktor for å lykkes med satsningen om en styrket pasientrolle.

Prioritering av psykisk helsevern (PHV) og tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TBS)

Brukerutvalget opplever at satsingen på PHV og TSB har prioritet i Helse Sør-Øst RHF. Brukerutvalget ser imidlertid med økende bekymring på at målene om vekst innen PHV voksne og TSB ikke blir nådd og at disse tjenestene opplever en mindre økning enn somatikk. Brukerutvalget har i tidligere uttalelser til årlig melding uttrykt en bekymring for manglende oppfyllelse av målsetningene om vekst, og ønsker også i år å gjenta dette.

Tvangsmiddelvedtak innen psyksisk helsevern

Brukerutvalget er positive til at det er oppnådd en reduksjon i tvangsmiddelvedtak, men ønsker å framheve at det er behovet til pasientene som må være førende og at dette vil kunne bety en økning av ressurser til fagområdet PHV. Brukerutvalget er bekymret for forskjellene mellom de ulike pasientgruppene innen psykisk helsevern og at det er stor variasjon i helseregionen. Det er viktig med ett langsiktig og økt fokus for å sikre en videre reduksjon i bruk av tvang. Tvangsbruk bør i større grad synliggjøres og inngå i ledelsesoppfølgingen igjennom hele styringslinjen.

Ventetid og aktivitet i somatikk, psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling

Brukerutvalget er opptatt av at pasienter ikke skal oppleve venting som ikke er faglig begrunnet. Brukerutvalget registrerer at det er noe økt ventetid på behandling innen somatikk, som kan forklares med håndtering av pandemien. Likevel ser brukerutvalget at det er store forskjeller i ventetider blant helseforetakene i regionen, noe som medfører uønsket variasjon.

Brukerutvalget er positive til at det innført ytterligere midler og tiltak for å forsterke tilbudet innen psykisk helsevern for barn og unge ved fagområder med lang ventetid.

Pakkeforløp kreft

Brukerutvalget er tilfreds med at pakkeforløp for kreft har vært et prioritert område og er positive til at det regionale innsatsteamet for pasientsikkerhet og kvalitetsforbedring følger opp den uønskede variasjonen internt i helseforetakene og mellom helseforetakene. Brukerutvalget forventer at det jobbes godt og systematisk for å forbedre de forløpene som helseforetakene ikke er gode nok på, som lungekreft, lymfekreft og prostatakreft. Brukerutvalget vil også følge nøye med på at helseforetakene følger opp sin rolle i pakkeforløp hjem, og at de samarbeider godt med kommunene.

Pasientsikkerhet

Brukerutvalget er positive til at styret sluttet seg til Regional delstrategi pasientsikkerhet og kvalitetsforbedring og at Helse Sør-Øst RHF arbeider med å gjennomføre tiltakene innen de ulike satsningsområdene. Regionalt innsatsteam for pasientsikkerhet og kvalitetsforbedring har en viktig rolle i dette arbeidet. Brukerutvalget har en forventning til at når innsatsteamet skal arbeide for understøtte helseforetak og sykehus i gjennomføring av den regionale delstrategien for pasientsikkerhet og kvalitetsforbedring at samhandling og helsefelleskap blir en del av dette arbeidet.

Det er viktig å etablere gode rutiner for trygge overganger imellom spesialisthelsetjenesten og primærhelsetjenesten slik at det sikres god erfaringsdeling og forebygger uønsket variasjon. Brukerutvalget er positive til arbeidet som gjøres i utvikling av helsefelleskapene, og mener utvikling av samarbeidet vil være med på å gi gode og helhetlige tjenester.

Brukerutvalget har merket seg at det er en fortsatt økning i antall pasientopphold med skade fra 2019 til 2020. Brukerutvalget mener at arbeidet som nå utføres, for å gjøre Global Trigger Tool (GTT) til et mer nøyaktig verktøy for å avdekke pasientskader, er svært viktig. Pasienter og pårørende må kunne ha tillit til at alle uønskede hendelser blir rapportert. På den måten kan avvikene bidra til læring og forbedring av pasientsikkerheten og kvaliteten på behandlingen.

Det er viktig at flere pasienter får delta i kliniske behandlingsstudier. Brukerutvalget mener dette vil sikre at flere pasienter får tilgang til ny og evidensbasert behandling.

Bruk av bredspektret antibiotika

Brukerutvalget ser at arbeidet med reduksjon i bruk av bredspektret antibiotika hadde en positiv utvikling før pandemien. Brukerutvalget er bekymret for den manglende måloppnåelsen om 30 % reduksjon innen utgangen av 2021, og er bekymret for at utviklingen med en reduksjon av bruk av bredspektret antibiotika vil stoppe opp. Brukerutvalget forventer at arbeidet i læringsnettverket for reduksjon av all antibiotika videreføres og at arbeidet vil gi gode resultater. Brukerutvalget vil følge nøye med på hvordan det arbeides med dette fremover, og forventer at Helse Sør-Øst RHF bidrar med ressurser og fokus for å sikre en større innsats for å redusere bruken av bredspektret antibiotika i henhold til måltall i nasjonal handlingsplan.

Kapasitetsvurderinger

Brukerutvalget er bekymret for at framskrivningsmodellen ikke tar høyde for å styrke kapasiteten og behovet for døgnbehandling innen psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling. Brukerutvalget mener samtidig at det er viktig med fokus på økt poliklinisk aktivitet, men økt poliklinisk aktivitet kan ikke gå utover døgnbehandling for pasienter som trenger dette. Brukerutvalget er positive til den store økningen av videokonsultasjoner. Pandemien medførte en stor nedgang i aktivitet og det kan være vanskelig å si noe om kapasitetsutnyttelse i et slik annerledes år. Brukerutvalget forventer at målet til Helse Sør-Øst RHF er å gjenoppta normal aktivitet så snart dette er mulig.

Innen psykisk helsevern

Brukerutvalget er bekymret for at deler av psykisk helsevern er underdimensjonert til å ta imot det økende behovet som man nå ser, spesielt hos barn, unge og unge voksne innen spiseforstyrrelser. Brukerutvalget er meget positive til den særskilte prioriteringen av øremerkede ressurser fra Helse Sør-Øst RHF i forhold til å øke kapasiteten for tjenesteområdet innen ABUP, men det er et økende behov for også å styrke tilbudet innen døgn og dagpoliklinisk behandling for de over 18 år. I perioden fra 2019 til 2021 i aldersgruppen 18-25 år ser brukerutvalget en økning på 18 % av unge mennesker som er i aktiv behandling. Dette er en pasientgruppe som krever tilgang til rett fagkompetanse, og hvor man vil oppleve en rask forverring og økt bruk av tvang om man organiserer for innleggelse i akutt psykiatri. Brukerutvalget ønsker å være tydelig på at det er avgjørende at barn, unge og unge voksne/studenter får den hjelpen de trenger til rett tid og på rett nivå. Et godt og sammenhengende tilbud kan bidra til å forhindre ytterligere skjevutvikling og redusere risikoen for et mer omfattende behandlingsbehov i fremtiden.

Digitalisering, IKT og en styrket pasientrolle

Brukerutvalget er meget positive til anskaffelse av digital plattform for å produsere og oppdatere samvalgsverktøy. Anskaffelse vil sikre at pasientene tidligere kan ta i bruk samvalgsverktøy og få en mer aktiv rolle i forhold til egen helse.

Brukerutvalget er positive til at Helse Sør-Øst RHF har tatt i bruk nye tjenester på Helsenorge, i tillegg til at helseforetakene tatt i bruk nye brevmaler i klart språk. Dette har ført til at helsepersonell sparer tid ved innkalling av pasienter og reduksjon av kostnader. Pasientene mottar innkalling raskere, og får enkel, enhetlig og oppdatert informasjon i innkallingsbrevne.

Samfunnsansvar

Brukerutvalget mener det er viktig at helseforetakene aktivt medvirker til å kutte utslipp og er positive til arbeidet som skal gjøres med reduksjon av matsvinn og utslipp av helse og miljøskadelige stoffer.